

..... Φυτεύω και μian όμορφη μικρή νεραντζιά. Ο Πατέρας λέει να την μπολιάσουμε να κάνει πορτοκάλια. Να είναι πιο χρήσιμη. Ο νους μου σαν νευρικό πιθηκάκι πηδάει από δέντρο σε δέντρο και από κλαδί σε κλαδί. Σκόρπιες συσσωρευμένες γνώσεις και εμπειρίες. Θυμάμαι τις πορτοκαλάδες που μου έφτιαχνε η Μητέρα. Πολλές μέσα στο χρόνο. Για την υπόταση και τις πολλές ζαλάδες. Για τους μόνιμους μπλε κύκλους κάτω από τα μάτια. Την μόνιμη ταλαιπωρία. Τον χαμηλό αιματοκρίτη. Τους νυχτερινούς εφιάλτες. Μετά σκέφτομαι τις βασικές αρχές της *κλασσικής εξάρτησης και της συντελεστικής μάθησης*, τη διατήρηση της επιθυμητής συμπεριφοράς και την απόκτηση και διατήρηση φόβων σε συγκεκριμένα ερεθίσματα. Σκέφτομαι και τη μάθηση σε συνθήκες όπου ο μετωπιαίος φλοιός δεν βρίσκεται σε εγρήγορση. Επειδή λείπει η συνειδητή επίγνωση και κατανόηση των διαδικασιών και πρακτικών αυτής της μάθησης η δυνατότητα άμεσης και γρήγορης εξάλειψης ανεπιθύμητης συμπεριφοράς, αντίδρασης ή συμπτώματος είναι δύσκολη. Η έλλειψη επίγνωσης επιτρέπει τη δημιουργία κι άλλων ‘κόμπων’ μέσα στο χρόνο. Αυτόματες γρήγορες διαδικασίες και πολλαπλασιαστικές δυνατότητες του συνειρμικού μυαλού μας. Ένα άκακο ουδέτερο ερέθισμα, ένα απλό πορτοκάλι, ζευγαρώνει με ένα τραύμα ή κάποιον εξευτελισμό ή με αφηγήσεις πόνου και φόβου. Με ήχους, ιδρώτα και κρύο. Με συμπτώματα και προκαθορισμένες επιθυμητές συμπεριφορές. Με υπομονή ένα παιδί σαν τον μικρό Αλβέρτο του John Watson μπορεί να μάθει στη θέα ενός ουδέτερου ερεθίσματος όπως ενός λευκού ποντικού ή κόκκινου πορτοκαλιού να φοβάται, να νιώθει ναυτία, να ματώνει η μύτη του, να χάνει τα λόγια του. Το πορτοκάλι μετά μπορεί να συνδεθεί με σοβαρότερα προβλήματα υγείας ως τιμωρία και φράχτης σε περίπτωση που ο νους πετάξει κοντά στις απαγορευμένες μνήμες. Στις αρχικές. Στις σημαντικές. Στα μυστικά. Αργότερα καθώς θα περνάει ο καιρός ακόμη κι όταν θα διαβάζει τη λέξη πορτοκάλι θα νιώθει ναυτία ή φόβο. Θα ξεχνά τι θέλει. Που πηγαίνει. Τι συνέβη. Στη συνέχεια πολλά άτομα από το περιβάλλον του θα ενισχύουν τον πορτοκαλί φόβο. Το πορτοκαλί μάθημα. Αναγκαστικά. Κάποιος θα εμφανίζεται με ένα πορτοκάλι. Θα φοράει ένα πορτοκαλί φουλάρι ή ένα ζευγάρι πορτοκαλί γυαλιά. Για να ενισχύει το μήνυμα και το ίχνος της παρελθοντικής εμπειρίας. Μην τύχει και ξεχαστεί. Σβηστεί. Επουλωθεί.

Δεκαετία του 2000. Καθοδόν για το σπίτι μετά το γυμναστήριο μια γειτόνισσα μου αγοράζει μια σοκολάτα από το περίπτερο έξω από το νοσοκομείο. Μου χαρίζει κι ένα βαζάκι με γλυκό πορτοκάλι ή νεράντζι. Με φυλάει στο μέτωπο. Μου θυμίζει την Μητέρα. Δεκαετία του 80. Είμαι άρρωστη. Συνδυασμός βρογχικών, φαρυγγίτιδας και αναιμίας. Με επισκέπτεται η Μητέρα, η οποία έχει φέρει μαζί της ένα πορτοκάλι και μια σύριγγα για να δείξει στον άντρα μου πώς να κάνει τις ενέσεις. Τις

επόμενες εβδομάδες με συνοδεύει καθημερινά σε μια κοντινή κλινική προκειμένου να κάνω τις ενέσεις. Περπατάω δίπλα της και νιώθω σαν να με οδηγούν σε σφαγή. Στο γυρισμό με φυλάει στο μέτωπο και μου αγοράζει μια σοκολάτα όπως όταν ήμουν μικρή.

Θυμάμαι κι ένα ποίημα από μια συλλογή ποιημάτων της εφηβείας

Το πορτοκάλι

Όπως το σφουγγάρι το πορτοκάλι προσπαθεί με την αναρρόφηση να ξαναπάρει το σχήμα του μετά το στύψιμο. Ενώ όμως το σφουγγάρι το κατορθώνει πάντα, το πορτοκάλι ποτέ. Τα κύτταρα του έχουν εκραγεί, οι ιστοί έχουν διαρρηχθεί. Και καθώς η φλούδα μονάχα ξαναβρίσκει ράθυμα την μορφή της χάρη στην ελαστικότητα της, ένα κεχριμπαρένιο υγρό χύνεται όλο δροσιά και αιθέριο άρωμα, συχνά όμως συνοδεύεται και από μια συνειδητή πίκρα για την πρόωρη αποβολή των κουκουτσιών.

*Πρέπει τάχα να διαλέξουμε ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο τρόπους αντίστασης; Ο σπόγγος είναι μόνον ένας μυς που γεμίζει αέρα, καθαρό ή βρώμικο νερό, ανάλογα με την περίπτωση: φτηνή γυμναστική. Το πορτοκάλι έχει καλύτερο γούστο, είναι όμως υπερβολικά παθητικό και η αρωματική θυσία του διευκολύνει αδικαιολόγητα το δυνάστη του***

Κι ένα παραμύθι του Χρήστου Μπουλώτη που διάβασα πιο πρόσφατα για ένα κοριτσάκι που κρύφτηκε μέσα σ' ένα πορτοκάλι που της χάρισε η γιαγιά της.....

*** (Η φωνή των πραγμάτων (1978, Francis Ponge, Εκδόσεις Πλέθρο)*